

ZBIGNIEW ULMAN

mgr, straż miejska Krakowa,
ul. Dobrego Pasterza 116
31-416 Kraków,
tel. 12 68 82 100,
zbigniew.ulman@strazmiejska.
krakow.pl

ZAANGAŻOWANIE STRAŻY MIEJSKIEJ W POPRAWĘ BEZPIECZEŃSTWA W TRANSPORCIE ZBIOROWYM W KRAKOWIE¹

Streszczenie. Artykuł jest spojrzeniem na problemy bezpieczeństwa w transporcie zbiorowym z pozycji jednostki zajmującej się ochroną spokoju i porządku publicznego. Przedstawiono w nim charakterystykę uprawnień straży gminnych/miejskich w zakresie ruchu drogowego oraz organizację krakowskiej straży miejskiej. Przede wszystkim omówiono zakres współpracy straży miejskiej Krakowa z Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA w Krakowie mającej na celu poprawę porządku i bezpieczeństwa komunikacyjnego w miejskim transporcie drogowym funkcjonującym na terenie miasta. Wnioski sformułowano, opierając się na danych z lat 2010–2011, pochodzących z wewnętrznych baz danych straży miejskiej Krakowa. Weryfikacji i bardziej szczegółowym ocenom poddano rok 2011, tj. okres realizacji porozumienia zawartego 29 grudnia 2010 roku pomiędzy jednostkami, dokonując analizy ze względu na rodzaj naruszeń porządku publicznego oraz efektów przeprowadzonych działań. Ponadto referat podnosi temat konieczności kształtowania nowych rozwiązań współpracy poprzez określenie odpowiednich i efektywnych systemów współdziałania.

Słowa kluczowe: transport zbiorowy, straż miejska, bezpieczeństwo

Wprowadzenie

Straż miejska Krakowa jest umundurowaną formacją powołaną do ochrony porządku publicznego na terenie gminy, wykonującą zadania w tym zakresie, wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego, korzystając z uprawnień przewidzianych w art. 12 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych.

Ważną grupą uprawnień funkcjonariuszy straży miejskich w kontekście współpracy z inspektorami MPK są uprawnienia do wykonywania kontroli ruchu drogowego wobec:

1) kierującego pojazdem:

- niestosującego się do zakazu ruchu w obu kierunkach, określonego odpowiednim znakiem drogowym,
- naruszającego przepisy ruchu drogowego, w przypadku ujawnienia i zarejestrowania czynu przy użyciu urządzenia rejestrującego;

2) uczestnika ruchu naruszającego przepisy o:

- zatrzymaniu lub postoju pojazdów,
- ruchu motorowerów, rowerów, wózków rowerowych, pojazdów zaprzęgowych oraz o jeździe wierzchem lub pędzeniu zwierząt,
- ruchu pieszych.

W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym była już mowa, strażnicy gminni (miejscy) są upoważnieni do:

- zatrzymania pojazdu lub jadącego wierzchem;
- sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego użytkowaniem;
- używania urządzeń rejestrujących, z tym że w przypadku używania urządzenia zainstalowanego w pojeździe, w czasie pracy urządzenia pojazd nie może znajdować się w ruchu;
- legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń, co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu;
- wydawania poleceń:
  - a) osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu,
  - b) kontrolowanemu uczestnikowi ruchu – co do sposobu jego zachowania;
- sprawdzenia wykonania obowiązków określonych w art. 78 ust. 2 (zgłoszenie zmiany właściciela pojazdu);
- żądania od właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

Priorytetowe zadania straży miejskiej Krakowa

Straż miejska Krakowa rozpoczęła swoją działalność 2 kwietnia 1991 roku na podstawie Zarządzenia Nr 9/91 Prezydenta Miasta Krakowa z 25 marca 1991 roku o utworzeniu straży miejskiej w Krakowie. Za priorytetowe uznaje się działania w zakresie:

- poprawy porządku i spokoju publicznego,
- naruszenia przepisów Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- naruszenia przepisów Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku,
- naruszenia przepisów Ustawy Prawo o ruchu drogowym.

Poprawa porządku publicznego

Poprawa stanu porządku publicznego oraz poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest realizowana poprzez przeprowadzenie działań zapobiegających popełnianiu najbardziej uciążliwych wykroczeń oraz przestępstw.

Działania w zakresie porządku publicznego obejmują kontrole prewencyjne miejsc, gdzie może dochodzić do wykroczeń, zdecydowane działania w przypadkach zakłócenia

¹ © Transport Miejski i Regionalny, 2012.

spokoju i porządku publicznego, spoczynku nocnego oraz innych wybryków, a także podejmowanie interwencji wobec hałaśliwych, agresywnych grup młodzieży. Należy pamiętać, iż w tym roku Kraków będzie gościł drużyny piłkarskie biorące udział w finałowym turnieju EURO 2012, co wymaga wzmocnienia działań w miesiącu czerwcu ze względu na przewidywaną obecność kibiców tych drużyn w Krakowie. Zwiększenie działań ma na celu reagowanie w szczególności na hałaśliwe grupy kibiców zakłócające spokój i porządek publiczny jak również na inne zachowania wykraczające poza normy prawne.

Zero tolerancji dla alkoholu

Wykroczenia związane z łamaniem przepisów Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi należą do jednych z najbardziej uciążliwych. Osoby nietrzeźwe na ulicach miasta, niezależnie od swojego zachowania wzbudzają w przechodniach niesmak, a często strach. Strażnicy miejscy interweniują w przypadkach spożywania alkoholu w miejscach, gdzie jest to zabronione. Jeżeli osoba nietrzeźwa swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia, znajduje się w okolicznościach zagrażających jej życiu, zdrowiu lub stanowi takie zagrożenie dla innych, strażnicy miejscy doprowadzają ją do miejsca zamieszkania lub izby wytrzeźwień. Przeciwdziałanie alkoholizmowi jest skuteczne i pełne jedynie wtedy, gdy kontrolą objęte są również placówki prowadzące obrót napojami alkoholowymi. Zgodnie z wewnętrznymi zarządzeniami zintensyfikowano również działania ukierunkowane na ujawnianie sprzedaży napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, osobom poniżej 18 roku życia oraz prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych pod zastaw, na kredyt lub wbrew warunkom zezwolenia.

Czystość i porządek

W ramach wykonywania swoich obowiązków służbowych strażnicy straży miejskiej Krakowa podejmują interwencje związane z nieprzestrzeganiem zapisów Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz zapisów Uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W trakcie prowadzonych kontroli strażnicy zwracają szczególną uwagę na właściwą gospodarkę odpadami i nieczystościami poprzez kontrolę posiadanych przez właścicieli i zarządców nieruchomości umów i rachunków na wywóz nieczystości stałych i płynnych. Strażnicy egzekwują od nich także utrzymanie czystości i porządku na chodnikach oraz na terenach samych nieruchomości.

Funkcjonujące w ramach wyspecjalizowanego referatu patrole ekologiczne kontrolują miejsca, w których dochodzi do nielegalnego wysypywania śmieci i odpadów. Prowadzona jest także współpraca z jednostkami miejskimi i podmiotami odpowiedzialnymi za utrzymanie czystości i porządku na terenie miasta Krakowa.

Wykroczenia drogowe

W ramach posiadanych uprawnień strażnicy straży miejskiej Krakowa podejmują interwencje wobec uczestników

ruchu drogowego, którzy dopuścili się wykroczeń w zakresie nieprzestrzegania przepisów o zatrzymaniu lub postoju pojazdów, ruchu rowerów, ruchu pieszych oraz wobec kierujących pojazdami, którzy nie zastosowali się do zakazu ruchu w obu kierunkach.

W ramach prowadzonych działań związanych z kontrolą ruchu drogowego strażnicy miejscy kontrolują miejsca postojowe przeznaczone dla pojazdów osób niepełnosprawnych. Podejmowane działania mają na celu eliminowanie przypadków nieuprawnionego zajmowania tych miejsc.

Oprócz działań typowo restrykcyjnych straż miejska Krakowa podejmuje również działania prewencyjne mające na celu informowanie kierowców o obowiązujących przepisach ruchu drogowego.

Współpraca straży miejskiej Krakowa z Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA

Straż miejska Krakowa podpisała i realizuje porozumienia z wieloma instytucjami działającymi na rzecz mieszkańców.

Od pięciu lat prowadzi unikatową w skali kraju współpracę z Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA w Krakowie. Współpraca rozpoczęła się w 2007 roku od akcji Bezpieczny Powrót, w której inspektorzy MPK SA i patrol straży miejskiej dbali o to, aby pasażerowie mogli bezpiecznie podróżować krakowskimi tramwajami i autobusami. Od tego czasu współpraca ta została zdecydowanie poszerzona i objęła także wspólne patrole inspektorów i strażników na ulicach, gdzie najczęściej dochodzi do przypadków łamania przepisów przez parkujących pojazdy.

29 grudnia 2010 roku podpisane zostało porozumienie² pomiędzy jednostkami mające na celu jeszcze ściślejszą współpracę na rzecz poprawy porządku publicznego.

Zapobieganie przypadkom niszczenia mienia, dewastacji pojazdów komunikacji miejskiej, automatów Krakowskiej Karty Miejskiej oraz wiat przystankowych, w których chuligani rozbijają szyby, malują graffiti, kradną gabloty z rozkładami jazdy, kosze na śmieci, a nawet ławki – to zadania podejmowane i realizowane przez strażników miejskich w myśl podpisanego porozumienia.

Porozumienie określa następujące zasady współpracy:

I. Pracownicy Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego SA w ramach pełnionych obowiązków zobowiązują się do powiadamiania służby dyżurnej straży miejskiej Krakowa oraz właściwego reagowania w ramach posiadanych kompetencji w przypadku stwierdzenia naruszeń porządku publicznego, w szczególności:

- utrudniania ruchu pojazdów komunikacji miejskiej,
- parkowania pojazdów na przystankach komunikacji miejskiej,
- spożywania alkoholu w miejscach zabronionych,
- naklejania plakatów, ogłoszeń, afiszy w miejscach do tego nie przeznaczonych lub bez zgody zarządcy,

² Porozumienie o współpracy pomiędzy Strażą Miejską Miasta Krakowa i Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA na rzecz poprawy spokoju i porządku publicznego na terenie Gminy Miejskiej Kraków, Kraków, 29 grudnia 2010.

- niszczenia urządzeń użyteczności publicznej,
- natarczywego zebrania w miejscach publicznych,
- zaśmiecania miejsc dostępnych dla publiczności,
- zakłócania spokoju i porządku w miejscach publicznych,
- przebywania osób bezdomnych, szczególnie w okresie zimowym, w sytuacjach rodzących zagrożenie dla ich życia i zdrowia;

II. W ramach realizacji porozumienia przewiduje się wspólne patrole (funkcjonariusz straży miejskiej Krakowa oraz wytypowany pracownik Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego SA w Krakowie) kierowane w miejsca wcześniej uzgodnione przez koordynatorów porozumienia;

III. Straż miejska Krakowa zobowiązuje się do przeprowadzenia instruktażu z zakresu prawa wykroczeń oraz taktyki i techniki interwencji dla wytypowanych pracowników Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego SA w Krakowie;

IV. Dodatkowo Strony zobowiązały się do wzajemnego wspierania działań i inicjatyw w zakresie poprawy porządku publicznego na terenie miasta Krakowa.

Ważniejsze działania i akcje realizacji porozumienia

Działania „Wystarczy 1 metr”

W 2011 roku do straży miejskiej zgłoszono 341 przypadków tamowania i utrudniania ruchu pojazdów komunikacji zbiorowej.

Były to głównie przypadki pozostawienia pojazdów zbyt blisko torowiska, uniemożliwiających poruszanie się tramwajom, blokowane były często zatoki przystankowe, co narażało pasażerów na utrudnienia przy wsiadaniu i wysiadaniu z pojazdów. Największe problemy pojawiały się w ciągach komunikacyjnych na ulicach: Rakowickiej, Długiej, Kalwaryjskiej oraz Karmelickiej.

Stąd hasło: „Wystarczy 1 metr” ponieważ jest to taka odległość pojazdu od torowiska, która pozwala motorniczemu bezpiecznie przejechać obok zaparkowanego samochodu. Celem działań było zmniejszenie liczby przypadków zablokowania torowisk przez nieprawidłowo pozostawiony samochód. Okresowo w ramach wspólnych patroli kierowcom przekazywane były okolicznościowe ulotki.

Strażnicy miejscy i inspektorzy MPK SA dyscyplinowali w minionych dwunastu miesiącach kierowców, którzy, łamiąc przepisy, parkowali w miejscach niedozwolonych, zbyt blisko torowisk, w miejscach obowiązywania znaków zakazu czy na przystankach. W ubiegłym roku w wyniku podjętych wspólnie działań ujawniono 1767 wykroczeń. Mandatami karnymi ukarano 1064 osoby, pouczone 665 sprawców wykroczeń, sporządzono 38 notatek celem skierowania wniosków o ukaranie do sądu.

Działania „Bezpieczny powrót”

Działania pod nazwą „Bezpieczny powrót”, ukierunkowane są między innymi na wykrywanie i przeciwdziałanie

przypadkom zakłócania spokoju i porządku publicznego, niszczenia mienia, używania słów nieprzyzwoitych oraz spożywania napojów alkoholowych na przystankach.

Na podstawie posiadanych informacji oraz wspólnych obserwacji wytypowane zostały linie komunikacyjne, na których najczęściej dochodzi do przypadków łamania przepisów prawa. Umundurowani strażnicy miejscy mają możliwość skutecznego podejmowania interwencji wobec sprawców czynów zabronionych dzięki współpracy i bezpośredniej łączności z inspektorem MPK SA, który wykonując swoje obowiązki w ubraniu cywilnym, ma możliwość nieskrępowanej obserwacji i wezwania na miejsce zdarzenia patrolu straży miejskiej.

W 2011 roku przeprowadzono 41 służb patrolowych, w wyniku których ujawniono 224 wykroczenia. Mandatami karnymi ukarano 112 osób, sporządzono 5 notatek celem skierowania wniosków o ukaranie do sądu, pouczone 107 sprawców wykroczeń.

Szkolenia pracowników MPK

W I kwartale 2011 roku straż miejska przeprowadziła instruktaż z zakresu prawa wykroczeń oraz taktyki i techniki interwencji dla wytypowanych pracowników Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego SA w Krakowie. Szkoleniu poddano 20 wytypowanych inspektorów. Pierwszym etapem szkolenia z przepisów prawa było wyjaśnienie: pojęcia obrony koniecznej, co to jest ujęcie obywatelskie, jak bezpiecznie dokonywać kontroli osobistej, kim jest funkcjonariusz publiczny, jakie ma prawa, obowiązki oraz w jakim zakresie jest chroniony prawem. Drugim etapem szkolenia była nauka wybranych technik interwencji, czyli jak skutecznie bronić się przed napastnikiem. Przedstawione były metody obezwładniania za pomocą dźwigni, rzutów, obaleń, a także sposoby odpierania ataków w postaci zadawanych ciosów oraz kopnięć. Pokazano, jak umiejętnie wykorzystać do obrony przedmioty codziennego użytku, takie jak klucze, teczka lub parasol. Inspektorzy MPK SA uczyli się również, jak ma wyglądać współpraca i asekuracja podczas wspólnego patrolu lub w czasie podejmowania interwencji celem zapewnienia bezpieczeństwa i skuteczności podejmowanych działań przez strażników.

Jak podkreślali sami inspektorzy, nabyte umiejętności przydadzą się w codziennej pracy. Wszyscy podkreślali przede wszystkim to, że dzięki szkoleniu zdobyli wiedzę o tym, jak powinni się zachować w różnych niebezpiecznych sytuacjach, których, jak zgodnie przyznali, w ich pracy nie brakuje.

Warsztaty szkoleniowe w zakresie ratownictwa medyczno-drogowego

Straż miejska Krakowa przy współudziale Grupy Ratownictwa Polskiego Czerwonego Krzyża, Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego SA zorganizowała we wrześniu 2011 roku warsztaty szkoleniowe w zakresie ratownictwa medyczno-drogowego. Tematem warsztatów była „Organizacja pomocy na miejscu wypadku masowego”.

Ćwiczenia zostały przeprowadzone w całości na terenie Zajezdni Autobusowej MPK SA w Krakowie przy ul. Walerego Sławka 10. Jako pozorantów wykorzystano uczniów krakowskich gimnazjów. Punktem wyjścia do ćwiczeń był wypadek drogowy, w którym uczestniczą dwa autobusy i pojazd osobowy. W wypadku uszkodzonych zostało około 60 osób. Celem warsztatów było ćwiczenie aspektów taktycznych organizacji pomocy na miejscu wypadku masowego oraz doskonalenie technik udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy osobom uszkodzonym w takim zdarzeniu:

- zorganizowanie pomocy na miejscu wypadku masowego,
- właściwa koordynacja pracy zespołów i poszczególnych ratowników,
- właściwa selekcja uszkodzonych,
- udzielenie uszkodzonym pomocy.

Działania prewencyjne dla poprawy porządku publicznego przy wykorzystaniu przestrzeni reklamowej i Bus TV w pojazdach komunikacji miejskiej

Dzięki współpracy MPK SA z policją i strażą miejską w pojazdach komunikacji miejskiej w BUS TV były emitowane spoty o charakterze ostrzegawczo-prewencyjnym. Można było zobaczyć materiały dotyczące skutecznych działań strażników miejskich, którzy współpracując z inspektorami Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego SA w Krakowie, informują pasażerów oraz pieszych o nieprawidłowych zachowaniach. Filmy ostrzegały przed różnymi zachowaniami mogącymi wystąpić podczas podróżowania komunikacją miejską, także o takich, które kończą się często sankcjami (np. w postaci mandatu karnego), nałożonymi przez funkcjonariusza straży miejskiej. Spoty emitowane były w okresie wakacji w miesiącach, w których szczególnie licznie nasze miasto odwiedzane jest przez turystów. Po pierwszym okresie wyświetlania materiału do naszej jednostki oraz do kierownictwa MPK SA, docierały informacje o bardzo dobrym i przychylnym przyjęciu przekazu przez pasażerów poruszających się po Krakowie komunikacją zbiorową.

W ramach działań profilaktycznych i edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa w środkach komunikacji, a także mając na celu podwyższenie świadomości obywateli, wykorzystano przestrzeń reklamową w autobusach i tramwajach dla umieszczenia plakatów akcji informacyjnych straży miejskiej pod nazwą „Straż miejska i święty spokój” czy „Nie zostawiaj pieniędzy na ulicy”.

Charakterystyka liczbowa efektów porozumienia

W tabeli 1 przedstawiono liczbę wspólnych patroli funkcjonariuszy straży miejskiej z pracownikami MPK SA w latach 2010–2011 wraz z podjętymi działaniami.

W tabeli 2 porównano kategorie wykroczeń ujawnionych w wyniku wspólnych działań.

Tabela 1

Liczba przeprowadzonych wspólnych patroli funkcjonariuszy straży miejskiej z pracownikami MPK SA w latach 2010–2011					
Rok	Podjęte działania				
	Liczba patroli	Sprawy do sądu	Mandaty karne	Pouczenia	Razem
2010	197	58	1364	559	1981
2011	241	49	1274	830	2153

Tabela 2

Porównanie kategorii ujawnionych wykroczeń w latach 2010–2011					
Kategoria	Podjęte działania				
	Rok	Sprawy do sądu	Mandaty karne	Pouczenia	Razem
Wykroczenia przeciwko porządkowi w ruchu drogowym	2010	46	1128	425	1599
	2011	38	1064	665	1767
Spożywanie alkoholu	2010	2	77	32	111
	2011	6	58	21	85
Palenie papierosów	2010	0	46	25	71
	2011	0	40	37	77

Podsumowanie

Współpraca straży miejskiej Krakowa z Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA w Krakowie trwa już pięć lat. Od samego początku współpraca była ukierunkowana na reagowanie i zapobieganie przypadkom niszczenia mienia, a w szczególności dewastacji pojazdów komunikacji miejskiej oraz wiat przystankowych, i działania te są kontynuowane.

Wspólne służby strażników miejskich i inspektorów eliminują agresywne zachowania oraz spożywanie alkoholu w pojazdach komunikacji miejskiej. Patrole zwracają szczególną uwagę na przystanki komunikacji zbiorowej, pod kątem bezprawnego naklejania ogłoszeń, palenia tytoniu, a także przebywania osób nietrzeźwych czy bezdomnych pod zadaszeniami.

W dalszym ciągu prowadzone są działania pod nazwą „Bezpieczny powrót” mające na celu dbanie o bezpieczeństwo pasażerów powracających w późne, weekendowe wieczory do miejsc zamieszkania.

Strażnicy miejscy w obecności inspektorów MPK dyscyplinują kierowców, którzy parkują w miejscach niedozwolonych, szczególnie zbyt blisko torowisk – „Wystarczy 1 metr” – w maju tego roku główny nacisk zostanie położony na ruch tramwajowy na ul. Długiej.

Realizacja zapisów porozumienia pomiędzy Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym SA i strażą miejską Krakowa jest przykładem, jak właściwie działać na rzecz mieszkańców Krakowa. Współpraca jest ciągle poszerzana o nowe elementy, których realizacja jeżeli nie natychmiast, to w niedalekiej przyszłości winna przełożyć się na jeszcze większe bezpieczeństwo korzystania z miejskiego transportu zbiorowego.